

POPOVNIK.

List za šolo in dom.

Izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca, ter velja za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr. — Posamezne številke dobivajo se po 15 kr. — Na anonimne dopise se ne ozira. — Rokopisi in na oceno poslane knjige se ne vračajo. — Spisi in dopisi naj se blagovolijo pošiljati (frankirani) uredništvu; naročnine, oznanila in reklamacije pa upravnika: Reiserstrasse 8 v Mariboru. — Za oznanila plačuje se od navadne vrste, če se enkrat natisne 15 kr.

Vsebina. Kvintilijanov načrt vzgoje in pouka. — Učne slike iz prirodoznanja. — Pedagoški razgled. — Izleti po Zgornji Savinjski dolini. — Občni zbor „Narodne šole“ v Ljubljani. — Dopisi. — Razne stvari. — Inserati.

Kvintilijanov načrt vzgoje in pouka.

[Konec.]

Toda kakor v človeškem življenju ¹⁾ sploh menjava resno delo s počitkom, tako je tudi učencem treba počitka dati, ker njih nežne duše še ne morejo prenašati neprestanega truda in gole resnobe. S počitkom se pospešuje ukaželjnost, ki se nahaja posebno v počitih in novih učencih. Sè silo pa naj se učenec ne priganja k učenju, ker vnetost za učenje iz volje izhaja, ki se ne da prisiliti. Pa ne samo počitnice, ampak tudi kratki prestanki med poukom naj se učencem dajo, posebno začetnikom, katerih pazljivost še ni vstrajna. Torej naj se dnevni pouk na več delov razdeli, in učenec si bo v posameznih delih predavano stvarino tem bolje zapomnil, čim veči je bil prestanek med urami (Kvint. IV, 5, 22.) — Nadalje svetuje Kvintilijan učiteljem, da naj tudi igranje pri učencih dopuščajo. Kajti tudi igre koristijo pri vzgoji. One vzbujajo veselje do življenja, napravljajo dečke živahne in bistrijo njihov um. Posebno blagodejno vplivajo na razvitje značaja, ki se pri igranju bolj naravno kaže.

Pretepanje ²⁾ učencev v šoli Kvintilijan vsekako odsvetuje, ker se s tepenjem pouk nikakor ne pospešuje in če je kateri učenec tako poreden, da se z opominjanjem ne poboljša, utrdil se bode gotovo tudi proti udarcem, kakor najzlobnejši soženj. Najbolj kvarljivo pa vpliva pretepanje na značaj učencev. Prestrogo ustrahovani učenci postanejo potuhnjenci. Pri takem postopanju tudi učitelju ni mogoče učenčeve nadarjenosti vzpoznavati. Kadar pa učenci take tepešnice za vselej ostavijo, kažejo celo drug značaj, kakor so ga učitelju strahonji hlinili; dostikrat pa se njihov pogum tako pohabi, da se celò ljudij ogibljejo in se jim do njih gnjusi.

Ko so se dečki pri elementarnem učitelju tudi grško in latinsko dobro čitati in pisati naučili, pričel se je jezikoslovni pouk, ki je obsegal dva dela, namreč

¹⁾ Platon v postavah (653, C. D.; 659, D. E.; 643 C.; 846, E.) pravi, da so bogovi iz usmiljenja do človeštva, ki je rojeno za delo praznike, katere njim na čast praznujemo, določili v oddih od dela; zlasti pa je mladina, ker še njene duše ne morejo polno resnost prenašati, dobila igre in pesni, da bi po teh odpuščenih korakala po poti do kreposti.

²⁾ Pri Rimljanih imel je vže pravdomo Platon (Plut. Kat. 20) o rodbini človekoljubne nazore gledé na ustrahovanje in je trdil, da čisti, ki svoje žene in otroke tepó, sè svojimi rokami največja svetišča oskranjajo. — Gledé na šole graja posebno Marcijal (Epigr. X, 62) grdo kričanje in pretepanje in toži s tožnih palicah, žezlih rimskih učiteljev,

znanost pravilnega govorjenja in pisanja ter razlaganje pesnikov, posebno grških. Ves pouk je dobil na tak način idealno podlago, ker so dečki najboljše proizvode grških pesnikov vzpoznavali in si iz njih npravstvene nauke in modrost nabirali, katere so si kot vodnike za življenje zapamtili. Se ve da so se čitali v šoli pred vsem taki pesniki, ki so zamogli duh in srce mladine vzgajati in blagodejno na-njo vplivati. Zatorej je postal Homer osredje šolskega pouka, kakor pri Grkih. Toda mimo grških jezikoslovcev (grammatici graeci) so poučevali tudi latinski jezikoslovci (grammatici latini), ki so učno stvarino jemali iz latinske literature. Mesto Homera so čitali Livija Andronika latinski prevod Homerove Odiseje, Terencijeve komedije, Vergilijevo Enejido in oddelke iz Horacija.

Metoda čitanja in razlaganja je bila pri grških in latinskih tajsta. Toda Kvintilijan razvija tudi o metodi vrle nazore iz lastne izkušnje 20letnega poučevanja. Učiteljeva naloga je pesnike z učenci tako čitati, da si ne osvojijo samo vsebine, ampak naberejo tudi obilje besed. Kdor pa hoče vsebino razumeti, treba mu je posebno natančne izolike v slovnici. Zatorej pravi Kvintilijan, da naj nihče elementov slovnice ne zaničuje, ker bode onemu, ki v notranjost tega svetišča pride, mnogo lepega očito, kar ne more samo deškega duha bistrirati, ampak tudi najvišjo oliko in znanost pospeševati. Zatorej naj se deček natančno pouči v pravopisju, glasoslovju, v deklinaciji in konjugaciji, v besednih plemenih in etimologiji. Toda pred razlaganjem naj se vrši pravilno čitanje. Zatorej naj učitelj izprva sam naprej čita, posebno težje oddelke iz pesnikov, da se navadi deček pri čitanju paziti na posameznosti v izgovarjanju, naglaševanju, prenehanju in da vé, kaj in s katero glasovno premembo je treba počasneje ali nagleje, bolj razburjeno ali bolj krotko izgovoriti. V obče naj se čitanje izprva vrši možato in z neko miloto resnobno, ne celò prôzi, pa tudi ne celò pesni podobno.

Pri razlaganju naj učitelj tolmači besedna plemena, pomen besedij, metrične posebnosti, prilike in podobe. Posebno pa naj v deški duh vtisne, katere vrline se nahajajo v ekonomiji (primerni razredbi), katere v npravni dostojnosti, kaj je vsaki osebi primerno, katere misli in katere besede so pohvale vredne, kje obilnost ugaja, kje zmernost, da se nežni duh, ki si precej globoko osvoji vse, kar koli ga se v neolikanih in vsega nevednih letih prime, ne samo krasnorečnosti privadi, ampak še posebno poštenosti.

Poleg slovnice naj se učitelj pri razlaganju pesnikov ozira tudi na stvarne znanosti kakor mitologijo, zgodovino in zemljepis, nara voslovje in modroslovje, da se dečki mimogredé navzamejo najvažnejšega iz teh strok. Da bi se pa dečki v govoru in zlogu dobro izurili, naj bi začeli učitelji ž njimi tudi prozajske pisatelje čitati. Izprva naj se učé dečki pripovedovati Ezopove basni in druge kratke povesti, katerih preprosti zlog naj tudi v pismenih nalogah posnemajo. V vajo zloga naj preobražajo tudi pesniške oddelke v prôzo. Pa tudi v prostih nalogah naj se učenci vežbajo pri jezikoslovcu, katere naj se raztezajo čez čitano stvarino; potem naj izdelavajo reke slavnih mož v obliki „hrije“; v mišljenju precej izurjenim naj se v razpravo predlagajo tudi znakopisi ali etologije.

Mimo slovnice naj se dečki pri jezikoslovcu tudi drugih znanostij učé, ki so za občno oliko (*ἐγκύκλιος παιδεία*) potrebne, katerih posebno prihodnji

govornik nikakor ne more pogrešati. Pred vsem priporoča Kvintilijan glasbo, toda moško resnobno, ki premnogo koristi v ganjenje in pomirjenje sre. Glasba ni samo potrebna v dostojno kretanje, v izpreminjanje obraza in modulacijo glasa, ki se *ῥητορικὴ* imenuje, in v čemur obstoji jako važen del prednašanja, ampak v primerno razvrščenje besedij in umetno sestavo¹⁾ celega govora. Potem pa mora prihodnji govornik tudi pesnike čitati, kar se brez znanja glasbe ne more zgoditi.

Ker mora govornik — in tega vzgaja Kvintilijan — o vsaki stvari govoriti, ne sme nikakor brez pouka v geometriji ostati. Kajti geometrija, ki obsega številjenje in oblikovje, ne koristi samo med poukom, ker duh mika, razumnost bistri in ker od nje prihaja naglost razumenja, ampak pospešuje tudi v praktičnem življenju govornikov posel. Nič ni namreč v govoru bolj potrebno, nego so dokazi in logični sklepi. Teh pa se ne more govornik nikjer drugej bolje naučiti nego v geometriji, katere dokazi so najbolj natančni.

Naposled želi Kvintilijan, da bi se deček tudi v gimnastiki izuril, toda samo v gimnastiki, ki uči dostojnost v telesnih kretnjah in gibanju pri prednašanju, da se zamore pozneje kot govornik hrabro in možato obnašati pri predavanju. Zatorej naj deček posveti komedjašu nekaj časa tako dolgo, da si znanost prednašanja prisvoji.

Ko se je deček pri jezikoslovcu v strokah, ki so bile za občno izoliko neizogibno potrebne, dobro izobrazil, prestopil je v retorsko šolo, ki je bila tretja stopinja izolike udomačene pri Rimljanih. Kakor pri jezikoslovnem, tako je prevladovala tudi pri retorskem pouku grščina sè svojimi izvrstnimi vzgledi. Dočim je bil pouk pri jezikoslovcu na idealni podlagi osnovan — kajti učenci so se navzeli iz pesnikov vrlih mislij in nevenljivih vzorov — približeval se je učenec prestopivši v retorsko šolo realnim tlem dejanstvenega življenja — iz nežno čuteče, divne poezije dospel je v krepko prôzo — kjer se je pripravljaj za svoj poklic. Kajti pri retorskem pouku so se čitali zgodovinopisci in govorniki. Retorjeva naloga je tedaj bila dečka izuriti v umetnosti govorjenja, kar se pa ni zgodilo s poukom suhoparne teorije, ampak z vežbanjem v pismenem in ustmenem izražanju raznovrstne tvarine. Kvintilijan zahteva, da se prične pouk s kratkimi pa zanimivimi povestmi, katere naj učenci za učiteljem pripovedujejo in pisujejo. Te naloge naj učitelj prizanesljivo presoja, da vzbudi v učencih veselje do učenja. Kajti izvrsten bode gotovo oni deček, ki je živahnega duha in pogumen, ki mnogo stvari poskusi, iznajde in se iznajdenih veseli, če tudi niso dovršene. Potem naj deček poskusi te povesti, ki so vzete iz bajeslovja in zgodovine, oprovgavati in dokazovati. Na to naj premišljuje čine slavnih mož in ž njihovimi krepostmi blaži duh in sree. V veliko korist mu bode tudi primerjanje njihovih vrlin in napak. Tudi občne razprave, ki predložujejo napake človeškega značaja brez ozira na osebo, so prav primerne vaje za sodnijske govore. Za govorniške vaje dajejo tudi vprašanja iz stvarnih

¹⁾ Kakor petje še le tedaj dopada in se še le tedaj lepo imenuje, ako je ubrano po ritemskih in harmonskih zakonih, tako nam tudi govor še le tedaj ugaja, če je umetno izdelan vsled lepe sestave, vnanje ugajenosti in pravilnosti posameznih delov. K temu pa veliko pripomore glasba, ko nam kaže, katere glasovne sestave, katere besedne zveze in redi ugajajo olikanim ušesom in kakšen ritem mora govor prešinjati. (Prim. Die Rhetorik der Griechen und Römer von R. Volkmann, 2. Aufl. Leipzig 1885.)

primerov obilno tvarino, in vežbanje v izmišljenih pravdah tudi koristi. Najbolj pa bo učitelj zgovornosti napredku učencev pripomogel, ako z učenci zgodovinarji — in govorniki čita, njih vrline pa tudi napake dokazuje, povod in namen govora razjasnjuje, potrebne stvari o iznajdbi in izražanju pripominjuje, o razdelitvah, o dokazovanju, o moči in prijaznosti govornikovi, o neotesanosti psov in lepoti dovtipov razpravlja, in naposled pokaže, kako govornik z dušnimi pretresi gospodari, v srca sega in sodnika pregovarja. Učitelj mora pa to tvarino, učence tudi izpraševati in njihovo razsodbo skušati. Tedaj bodo učenci pazljivi postali in dosegli zaželjeni cilj, da sami tvarino najdejo in razumejo. Vendar naj se ne uče dečki vsega, kar spišejo, na izust, da bi je prednašali. Kvintilijan svetuje, da naj se dečki raje na izust uče oddelkov nabranih iz govorov ali povestij, ki so prednašanja vredni, ker se na tak način spomin bolj uri, potem pa si o tem učenci tudi vzgledov v posnemo pridobé. Po dovršenih študijah naj se oklene kot praktikant za eno leto kakega izvrstnega govornika in ga naj spremlja pred sodišča in na forum, da se nauči praktičnega poslovanja za svoj poklic; kajti dejanstveno življenje je najboljši učitelj, ki značaj utrdi in nadarjenosti pravo pot pokaže. Tukaj naj se uči prave zgovornosti, ki se brez prazne gostobesednosti le predmeta drži in s pomočjo resnice v srca sega. On naj pravde, katerih obravnavanje je tukaj slišal, sam pismeno izdela za obe stranki. To je koristnejše nego protigovore pisati proti starim govorom.

Prof. F. Breznik.

Učne slike iz prirodoznanstva.

(Dalje.)

Navadna glista.

Poznam pa še črva, ki je podzemeljskemu jako podoben in ste ga vi otroci gotovo že večkrat videli. Živi v človeških črevih. Kako se imenuje? Glista. — Tukaj podobo, ker vam pravega pokazati ne morem!

Kako debela je navadna glista v sredini? Ko truplo podzemnega črva. — Kakšno je truplo na koncih? Prioženo. Na jednom koncu ima glavo s tremi ustnicami, na drugem pa rep. — Kako dolga pa je navadna glista? Pokaži po priliki na klopi! 3—4 dm. — Ponovi, kar smo o trupu navadne gliste rekli! Je-li taisto tudi kakor pri podzemeljskem črvu iz obročkov ali kolobarjev sestavljeno? Ne. — Kaj veš o barvi gliste? Da je belkasta. — Kje živi navadna glista? V človečjem črevesu. — Da. Včasih pride celo v želodec in takrat je človeku tako dolgo hudo, dokler je ne izbljuje. A zgodilo se je celo že, da se je glista privrtala v trebuh in je pri popku prišla na dan. Ponovitev.

Gliste ima skoraj vsak človek, jeden več drugi manj. Nekateri jih ima do 100, ja celo, kakor so zdravniki našli, do 2000 in sicer so vse popolnoma ali vsaj na pol razvite. Glistinih jajec v človeškem telesu ni najti, pa tudi se ne vé kako se razvijajo in kako pridejo v človeško truplo, brž v pitno vodo. Sreča je, da gliste niso nevarne, le otrokom so včasih nadležne, ker povzročujejo strašno srbenje. Najboljši pripomoček zoper gliste je santonin, ki se

dobi skorej v vsakej štacuni. A pomnite otroci, da mazanje po trebuhu in česenj obešen okolo vratu še ni pregнал najmanjše gliste. — So gliste nevarne? Kateri pripomoček je zoper nje najboljši? Kaj pa še ni nikoli hasnilo? Navadnej glisti zelo podobna je otročja glista ali podančica. Taista je majhna in tenka, 4—6 milimetrov dolga glistica, ki se od vseh drugih loči po tem, da ima glavico z neko kožico obrobljeno. (Se pokaže povečšana podoba glavice, ali se glavica nariše.) Zakaj pravimo tej glistici „otročja“ glista? Zato, ker se najraje nahaja v otročjem črevesu, s čim pa ni rečeno, da bi bil vsak odrasel človek brez nje. — Čemu ji pa pravimo „podančica“? Tega izvestno nikdo od vas ne ve, zatorej vam povem. Podančica biva v debelih človečjih črevah, najraje v danki, odtod torej vné. Odženemo si jo z istimi zdravili kakor navadno glisto; posebno dober pripomoček zoper njo je pa voda, na katerej se je kahal pelin.

Lasnica*) ali trihina.

Že večkrat so zasledili v človeškem trupu majhno, s prostim očesom komaj vidno glistico, po imenu lasnica ali trihina, katero vidite tukaj vpodobljeno.

Kako se imenuje glistica, katere podobo tukaj vidite? Kaj veš o njenej velikosti?

Prvotno stanuje v svinjskem mesu in vsled vžitka svinjetine pride v človeka. Sprva se lasnice prosto gibljejo po črevesu, ter lahko povzročé vnetico čreves, potem se zaplodijo in mlade v neizrečeno velikem številu prevrtajo čreva in tako rijejo dalje po telesu. — Kje stanuje prvotno lasnica? Kakim potom pa pride v človeka? Kaj storé potem, ko se v črevesu zaplodé? Poslušajte dalje! Prišedše na ugodno mesto, zlasti v mišice, se zvijó kakor male kačice, (tukaj vam to podoba kaže) okolo njih se napravi neki mehurček in potem okoli mehurčka apneni ovoj in na tem mestu se več ne spremené. Ponovi to J! — Človek, ki je dobil va-se veliko število trihin, zboli kakor smo že rekli na črevesnej vnetici, ki ga prav lahko spravi pod zemljo, če ni posebno krepke narave. Pa tudi če je prebolel človek to bolezen, vendar še njegovih bolečin ni konec. Začne se druga bolezen, ki je pa skorej še hujša od prve. Človeka boli ves život, kadarkoli gene ta ali uni ud, zdi se mu, da ima vse polno igel v mesu. Bolečine le toliko časa nehajo, dokler mirno leži. — Kaj smo rekli o boleznih, katere trihine povzročujejo? K! — Ker so trihine toliko nevarne se jih je treba tudi varovati. Da jih ne dobiš, ne vživaj nikdar sirove ali samo napol kuhane svinjetine, s takim svinjskim mesom pridejo, če so v njem, žive v človeka; ako je pa meso dobro kuhano, je umorila vročina živalice in meso ti ne škoduje, če so tudi (mrtve) trihine v njem. Kako se je varovati trihin?

Ozka trakulja.

Ozka trakulja je okolo 3m dolga in belkasta. Dobila je svoje ime od plošnatega členastega telesa. Členi, iz kojih je truplo sestavljeno, so različne oblike, a zadnji so vedno daljši nego širši; vseh skupaj pa je kacihi 600—800. — Od kod je dobila trakulja svoje ime? Kaj veš o barvi in obliki posameznih členov? Kako velika zraste ta glista? — Proti glavi so členi vedno krajši in

*) V dotičnem berilu je čitati „lāsica“, kar je pa brž ko ne tiskovni pogrešek.

oži in prehajo naposled v nečlenast nitkast vrat, na katerem sedi glavica, drobna kakor makovo zrno. — Kaj veš o velikosti posameznih členov? Kakšna je glavica? — Če bi mi trakuljino glavico dali pod povečalo, videli bi na zgornji strani vene ostrih kvačic, s katerimi se zakvači v črevesno sluzino. Tako jej služijo tudi 4 plitke globelice (sesalea), da se prisesa za črevo. — Tukaj v podobi vidite povečano glavico s štirimi sesalei.

Čemu so trakulji kvačice, čemu globelice? Ust ta žival nima nikjer, ampak črevesno mezgo, s katero se hrani, vsrkava vsa njena koža. — Kako vsrkava črevesno mezgo? — Ozka trakulja živi v mladosti pod imenom mehurnjak v svinjskem mesu in špehu, kateremu takrat pravimo, da je ikrav. Ikre, to so namreč majhni kakor ječmenovo zrno drobni mehureci, napolnjeni z neko tekočino. Kje živi ozka trakulja v mladosti? Pod kakšnim imenom? Kateri drugi črv še živi v svinjskem mesu? Trihina. — Človek, ki je surovo ali prevojeno meso ali špeh ikravega prašiča, dobi ikro v želodec. Ondi se začne razvijati iz mehurja trakulja ter se pomakne s hrano dalje v čreva, kjer potem stanuje. Včasih človeka čisto nič ne nadleguje, včasih je pa povod najhujših bolečin. — Zdravniki vedo, hvala Bogu, tudi to, kakor druge gliste odpraviti, samo treba je, da jo z glavo vred spravijo iz človeka, ker drugače členi zopet narastejo. — Kaj se zgodi, če pride ikra v želodec? Kam se pomakne potem mlad črv? Trakulje se varujemo, če ne jemo ikrate svinjetine; ako jo pa uživamo, mora biti dobro prekuhana, da umori krop mehurnjake. Ponovitev. — Imenuj še enkrat črve, o katerih smo se danes učili! Navadna glista, podančica, trihina in ozka trakulja. — Kratka ponovitev o navedenih glistah.

(Se nadaljuje.)

Pedagogiški razgled.

Češko pedagogiško časopisje.

(Konec.)

Puščajoč na strani druge pedagogične časopise omenim samo po F. Bayer-ju v snopičih izdajano „Biblioteko pedagogičnih klasikov čeških in tujezemskih“, ki je tako rekoč dopolnitev čeških pedagogičnih časopisov. Biblioteka ta izhaja že nekoliko let, ter je imela že razne predhodnike kakor „Biblioteko“ Urbánka, „Knihovnu“ Sieversa i Rohličke, Šimačke i Sadovskega, „Sbornik“ Viesnera itd. V I. zvezku „Biblioteki“ Bayer-ja nahajamo „Drobne članke pedagogične in psihologične“ profesorja Lindner-ja. „Paedagogické Rozhledy“ prištevajo prof. Lindner-ja k češkim pedagogičnim klasikom; — njegova dela odlikujejo se po bogatej vsebini, globokej misli in vzglednej formi ter so okras češke pedagogične literature. Lindner oglašal se je v najraznejših vprašanjih iz stroke filozofije, sociologije, psihologije, etike, pedagogike itd. Od člankov priobčenih v I. zvezku Biblioteki omenjamo le nekatere. „Moralnost in šola“, „O nalogi našega veka v odgoji“, „O značaju“, „O neumrljivosti“, „O splošnem shodu učiteljev“ itd. V članku: „O sedanjem stanju filozofije“ zaznača Lindner svoje lastno stališče: odreka se teoretičnemu idealizmu ter naklanja se k filozofiji Herbart-a, oprtej na najnovejših preiskavah prirodnih in socijologičnih — V II. zvezku „Biblioteki“ nahaja se drobnejše delo Jana Komenskega v prevodu iz latinskega. V III. zvezku srečamo „Diatetiko duše“ Feuchtersleben-a, ki je izišla 1838. l. in je sedaj prevedena na češki po gosp.

Kreear-ju. V IV. zvezku nahaja se vnovič nadaljevanje del Komenskega a v V. zvezku „Osnove odgoje“ Montaignéa. Doslej izišlo je 9 zvezkov tega izdanja; baš v poslednjem priobčen je J. J. Rousseau-vov „Emil“ v prevodu dra. Kreear-ja. Tú hoteli bi še povedati par besed o večjem delu višej imenovanega Lindner-ja, zlasti o njegovej „Pedagogiki“. O tem delu in njega pisatelju govori g. Mrazik v „Paed. Rozhledych“ naslednje: „V poslednjih časih daje se opazati stagnacija v duševnem českem gibanju. Ono isto zamore se reči tudi o češkej pedagogiki. Pomanjšalo se je na tem polju krdelo delaveev, ki so neprestano klicali: „le naprej! le višje!“ Izmed najvnetejsih predstaviteljev pedagogičnega gibanja na začetku osmega desetletja našega stoletja odlikuje se Lindner. Okolo njega skupili so se vsi, kateri so hoteli delati na polju pedagogike. Beseda Lindner-ja bila je električna iskra — budeča vnemo, ljubezen in čast do pedagogičnega poklica. Takrat ni bilo treba govoriti o dolžnosti — vsakdo izpolnjeval jih je z radostjo, kajti bilo je znano, da stališče Čehov zahteva najnujnejše delo v téj stroki. Vsaki Čeh bil je ponosen na razvoj pedagogike ter čutil se srečnega, ako je mogel kaj prinesti k nje razvoju. Lindner — to je od časov Komenskega največji pedagog. Njegova „Pedagogika“ ni le obogatila češke literature v tej stroki, marveč delo to ima veliki pomen za splošno pedagogiko. Kot naučna knjiga, stoji ta Pedagogika visoko v književnosti té stroke. Vršé se vže prepiri, je-li mogoče pričitati pedagogiko k čistej védi? Evo Lindner pokazal je s fakti naučni značaj pedagogike. Pisatelj oprl je svojo reč na pomožne nauke: etiko in psihologijo, kakor tudi prirodoznanstvo in socijologijo. Lindner-ju posrečilo se je spojiti te pomožne nauke z znanostjo pedagogike in privedi takó skrajnosti takošnega spojenja. Konečno gledé izpeljave in oblike zaslužuje delo Lindner-ja veliko pohvale . . .“

V Češkej izhaja dokaj časopisov za mladino. Nekoliko besed o tej stroki literature zajemamo iz članka g. Sokolove, priobčenega v „Paedag. Rozhledych“. Po Češkej so široko razprostranjeni drobni časopisi. Za 4 ali 5 kr. zamore si otrok kupiti vsakega meseca namesto sladkarij, knjižico. Škoda le, da otrok dostikrat pozabi začetek povesti, ali kakošnega drugega članka ter vsakokrat išče v novem snopiču le zgolj mične zagonetke, rebuse in uganjke, katere poskuša najpoprej razvezati in poslati uredništvu, da bi ugledal tiskano tam svoje imé. Zaradi tega bilo bi dosti bolje, ako bi mesečni snopiči obsegali dovršeno celoto. Od časopisov, mladini namenjenih, navajamo naslednje: „Naši mládeži“, izhaja štirnajst let; urednik tega časopisa je Jožef Kratký; — „Besedy obrázkové“, — „Zlatá mláď“, tretje leto, snopič stane 6 novčičev, uredjeta Mojžiš in Marhan; — „Jarý vek“, 6. letnik. čegar urednik je Jožef Sokol; „První moravská obrazková knihovna pro mládež“; — „Zahrádka maličkých“, 2. leto; urejnje gospá Pročásková itd.

Dokaj časopisov izhaja za prosto ljudstvo. „Česká domácnost“ tiska povesti, biografije itd. ter stane na leto le 1 gld. 40 kr.; dalje „Pěštoun“ 6. leto „Budčeská Zahrada“ 19. leto itd.

Mimo tega tiska se še množica knjig in vse to, kakor tudi gori omenjeni pedagogični časopisi, daje se za najpristopnejšo ceno, ki je mogoča samó v Češkej, kjer je časopis in knjiga neizogibno potrebna v vsakej, četudi najubožnejšej hišici.

M.

Stanje ljudskih šol v Hrvatski in Slavoniji

koncem šol. leta 1887.—1888.

I. Število šol. Koncem šol. leta 1887.—88. je bilo v Hrvatski in Slavoniji 1237 ljudskih šol, in sicer 1185 občnih ljudskih, 12 javnih verskih in 40 privatnih ljudskih šol. Proti šol. letu 1886.—87. pomnožilo se je število občnih ljudskih šol za 6. Število javnih verskih ljudskih šol pomanjšal se je za 1. število privatnih obč. lj. šol pa pomnožil za 1. — Po spolu je bilo: 79 deških,

89 dekliških in 1069 mešanih šol. Po številu razredov je bilo: 875 enorazrednic, 233 dvorazrednic, 49 trirazrednic in 80 štirirazrednic. Glede učnega jezika je bilo: 1272 s hrvaškim ali srbskim učenim jezikom, 47 z nemškim, 14 z ogerskim, 2 z rusinskim in 2 s slovaškim učenim jezikom.

II. Vzdrževanje šol. Proti prejšnjemu šol. letu potrošilo se je šol. leta 1887.—88. za vzdrževanje šol za 47.560 gld. 32 kr. več. Redni stroški narasli so za 53.135 gld. 95 kr., a izvanredni so se zmanjšali za 5575 gld. 64 kr. Stroški narasli so, ker se je več novih šol in razredov ustanovilo. Tako so tudi osebni stroški narasli vsled prisojne 5-letnih doklad učiteljem in učiteljicam. Po tem je šol. leta 1887.—88. proti šol. letu 1886.—87. prišlo povprečno več, in to: dohodkov na 1 učitelja 6 gld. 84 kr., od skupnih stroškov na 1 prebivalca 4 kr., a manje rednih stroškov na 1 občno lj. šolo 26 gld. 56 kr. in redov. stroškov na 1 šolarja 1 gld. 24 kr.

III. Šolska poslopja. Leta 1887.—88. bile so spravljene lj. šola v 1261 šol. poslopih in sicer: 1169 v lastnih in 92 v najetih. Proti l. 1886.—87. je bilo za 28 več šol. poslopij in to: 25 lastnih in 3 najetih. Od teh je 683 v dobrem stanju (54.16%), 338 v srednjem (26.80%) in 240 v slabem (49.04%). Proti prejšnjemu šolskemu letu je več 22 v dobrem in 13 v slabem stanju, manje pa 7 v srednjem stanju. Šolskih sob je bilo 1813 (za 67 več), učiteljskih stanovanj 1225 (za 9 več), telovadišč 297 (za 20 več kakor leta 1886.—87.).

IV. Učila. Od občnih in javnih verskih šol bilo je oskrbljeno z učili: 158 popolnoma, 767 dovoljno, 266 pomankljivo, 6 z nič. Od privatnih lj. šol je bilo oskrbljeno: 3 popolnoma, 28 dovoljno, 5 pomankljivo in 4 nič.

V. Učiteljske in šolarske knjižnice. V tem letu je bilo 1057 učiteljskih in 691 šolarskih knjižnic. V učiteljskih knjižnicah je 113.789, v šolarskih 34.770, tedaj skupaj 148.559 zvezkov. Proti l. 1886.—87. je več 31 učiteljskih in 26 šol. knjižnic; v prvih je več za 11.248, v drugih za 7036 zvezkov, ali skupaj za 18.384 zvezkov. Razen ovih knjižnic je bilo istega leta v področju bivše Krajine učit. knjižnic, in to: V Gospiću s filijalo v Otočcu, v Ogulinu s filijalo v Rakovu, v Petrinji s filijalo v Glini, v Novigradski, Vinikoveh in Mitrovici. Te knjižnice imele so do 10.000 knjig razne vsebine.

VI. Šolski vrti in čebelarstvo. Šolskih vrtov je bilo 925 (545 v dobrem, 229 v srednjem in 151 v slabem stanju). Površina jim je 16.934.48 arov. V njih je bilo 922.899 divjakov, 252.136 cepljenih dreves, 171.329 trsov in 306.223 murv. Iz teh vrtov je bilo podarjeno: 89.053 dreves, 46.323 trsov in 11.908 murv. čebelnjakov je bilo 229 v 1603 panji. L. 1887.—88. pomnožilo se je število šol. vrtov za 27, število čebelnjakov za 6, a število panjev zmanjšal za 549 panjev.

VII. Število šol in ponavljalnic, v katerih se je vršil gospodarski poduk. V 863 šolah podučevalo se je v gospodarstvu, v 702 v gospodarstvu v obče, dotično v zelenjadi. v 976 v sadjarstvu, v 321 o čebelarstvu in v 261 o svilarstvu. V 776 ponavljalnih šolah podučevalo se je o gospodarstvu. L. 1887.—88. bilo je 5 šol več, v katerih se je podučevalo o gospodarstvu, 47 več o sadjarstvu, 36 o čebelarstvu in 150 o svilarstvu. Ponavljalnic pomnožilo se je 52, v katerih se je podučevalo o gospodarstvu.

VIII. Učiteljstvo. Število učit. osebja na občnih lj. šolah pomnožilo se je za 50, na privatnih za 10, dočim se je na jav. verskih šolah zmanjšalo za 2. Ravnajoči učitelji in veroučitelji obč. lj. šol z mestnimi (višimi dekliškimi) šolami spojenih uvrščeni so mej učiteljstvo dotičnih mestnih (viših dekliških) šol. Razen tega sodelovalo je pri šolskem poduku 999 nesamostalnih veroučiteljev. Na občnih javnih lj. šolah podučevalo je: 181 ravn. učiteljev, 17 veroučiteljev, 957 učiteljev, 20 podučiteljev, 89 suplentov, skupaj 1264; nadalje je na istih šolah podučevalo 17 ravn. učiteljic, 336 učiteljic, 91 podučic.

teljic, 62 suplentini, skupaj 506, a v vsem 1770. Na javnih verskih šolah: 16 učiteljev, 7 učiteljic, tedaj 23; na privatnih šolah: 45 učiteljev, 25 učiteljic, skupaj 70, a vsega 1863. Na 1069 prebivalcev pride 1 učitelj. Leta 1887.—88. pomnožilo se je na občnih lj. šolah število učiteljev za 36, učiteljic za 14, skupno 50; na privatnih šolah za 10, vsega 60, a število suplentov zmanjšal se je za 8.

IX. Pomiranje, umirovljenje z drugimi premenami mej lj. učiteljji. L. 1887.—88. umrlo je 25 učiteljev, umirovljenih je bilo 22, službe sta ostavila 2, nehalo je tedaj službovati 49. Od učiteljic je umrlo 6, umirovljenih bilo 3, službo ostavilo pa 9, nehalo je tedaj službovati 18. — Proti prejšnjemu letu je l. 1887.—88. več umrlo 9 učiteljev, več nehalo službovati 3; umrla je več 1 učiteljica, umirovljena več 1, službo ostavila več 1, nehale v obče službovati 3. (Konec prihodnjic.)

Izleti po Zgornji savinjski dolini.

(Botanično-potopisne črtice.)

Pišeta: Kocbek & Žager.

(Dalje.)

e.) Štubirnica.

Na južnem parobku Tolstega vrha (1077m) je krasna podzemeljska jama „Štubirnica“. Ako nimaš večšega vodnika sabó, ne najdeš je nikakor sam, ker je mej drevjem in pečinami na jako skritem prostoru.

Da nama je móči to čudnoliko jamo v nekem redu opisati, krstila sva njenih 6 oddelkov s primernimi imeni in sicer se dá razločevati: vhod, predvežje, ladjostaja, stalaktitna jama, stolnica in bela jama.

Vhod je grozen in te spominja na kako razvalino. Strašanska gora sivega vapnenca visi v polukrogu iz visočine nizdolu in preti zdaj in zdaj se odtrgati ter z gromovitim treskom zapreti slabemu zemeljskemu črviču pot do tajinstvenega podzemeljskega čudeža. Večkrat se kak kos od navedene skale odtrga, kar priča množina tam okoli ležečih velikih pečin. Omenjena skala tvori prav za prav naravno streho, pod katero hodijo drvarji pogosto v slabem vremenu vedrit. Ko prideš tja pod višalo, moraš par metrov plezati po razmetanih pečeh, da prideš do precej velikih, štirioglatih vrat.

Skozi naravno odprtino stopiš v precej prostorno jamo: predvežje, ki je kacih 10m dolgo, 12m široko ter 8m visoko. V njem najdeš obilo stebrov, nakičenih z raznoliko skulpturo. Od stropa visi na stotine večjih in manjših stalaktitov. V predvežju dohaja še dovolj svetlobe skozi vrata, da zamoreš brez luči opazovati velikolepje stoječih in visečih prirodnih umetnin. Na sredi prostora zagledaš velikanski kip, kateri ti povsem predstavlja kakega meniha. On ima plečasto glavo, precej rejeno lice, debel vrat in čokasto truplo, na hrbtu pa mu visi oglavnica*) (kapuca).

Za daljni pohod vžgala sva si tukaj pest bukovih tresek in vsak po eno svečo. —

Zares čarobno razprostirala se je pred nama v lučinem svitu tretja jama: ladjostaja. Od druge jame jo loči velikanski steber, kateri podpira pravilno izbočeno kúpolo. Imenovan steber stoji baš v sredi in děla dva ozka vhoda na obeh straneh. Zopet je treba nekaj metrov po gladkem kapniku navzdol plezati. V sredi jame leži velikanska hrid. Ako jo ogleduješ od vhoda v četrto jamo nazaj, zdi se ti, da vidiš véliko ladjo, ki mirno počiva v ladjostaji. Čudnovati kapniki iz-za stropa svetijo se kakor bi bili sestavljeni iz samih dragocenih

*) Č. g. župnik iz Šmartina krstil ga je v šali za sv. Elijo.

biserov. Ladjostaja je precej večja od predvežja, na levi strani pa ima še malo kamrico, v katero ne prideš lahko, ker leži mnogo nižje in ne peljajo nobene stopnice v njo, temuž je ločena le po ostrmljenem zidu.

V četrto: stalaktitno jamo je vhod podoben prejšnjemu v ladjostajo. Do 5 metrov imaš plezati nizdol, da prideš do dna jame, ki kakor pri vseh jamah visi zelo na notranjo stran. Tú te iznenadijo lesketajoči se stalaktiti stropa, ki visé ž njega nalik ledenim svečam. Stene so olupčane s stebri raznovrstne velikosti in barve.

Iz četrte jame pripelje te jako težaven in nevaren pot na kór pete jame: stolnice, ki je blizu 50m² velika in najlepša izmej vseh jam. V ospredji čudiš se krasnemu, visokemu oltarju. Od mnogobrojnega lepoticja zavzet komaj zapaziš visoko na desni strani zgorej mali kip Matere Božje z Jezuskom na roki. Ladja je okrašena z raznolikimi stebri, vmes so pomešane čudnolike arabeske, krivulje, da se gledalec dozdeva, kakor bi se vsi graditelji sveta tú skušali v svoji umetnosti: Zadej je kór — kakor vže omenjeno —, na katerega se vspneš po nevarni strmini. Sploh bodi opomnjeno, da v jame prideš mnogo lažje nego nazaj, kjer te čaka težavno in opasno plezanje. Za oltar prideš po ozkem, vijugasto zavitem potu, vedno hodeč navzdol po razvalinskem tlaku v zadnjo: belo jamo, ki meri v premeru do 6m in sestoji večinoma iz belega kapnika.

V beli jami vidiš na zadnji steni zopet raznolike stebre in druge podobe, mej njimi dve podobi bogov, nalik indijskim figuram. Raz stropa visi na stotine belih stalaktitov, iz tal pa se vzdigujo stalagmiti, čijih glave so kakor golobanje. Mej belimi kapniki na stropu vije se rudeča arabeska, ki daje vsaj jami še skrivnostnejše lice. Na levi strani ospredja zapaziš ozko špranjo. Posvetivša notri sódila sva, da še mora notri biti nova jama, v katero pa ne moreš priti, ker je votlina preozka. Ko bi se zijajoča odprtina razžirila, odprle bi se morebiti še zanimivejše in večje jame, kakor so doslej opisane.

Treba je bilo se vrniti po starem potu nazaj. Dobro uro sva potrebovala, da sva si ogledala vse jame. Štubirnica je okoli 70m dolga in do 50m globoka podzemeljska jama, zares vredna, da se večkrat pohodi.

* * *

Od Štubirnice podala sva se na gladko pot proti sv. Joštu, podružnici šmartenski. Pri B'ticu (Butic), kjer raste tudi obilo čmerike (*Veratrum album*), napila sva se hladne vode. Ta kmet je bil pred kakimi 40 leti pred presvitlim cesarjem v zadevi odveze servitutnih zemljišč. Dandanes se še spominja s solznim očesom ljudomilega, preblagega vladarja, ki ga je pred njim klečečega vže postaraneža moža od tal vzdignil.

f) Sv. Jošt.

Ne daleč od B'tica stoji na južni strani strmine Krašice vrha (1055m) cerkev sv. Jošta in zraven nje mežnarija, v kateri je gostilna.

Čedna cerkvica je šmartinska podružnica in je zelo stara. V gornjegraški dvoranski knjigi imenuje se vže l. 1426. kot „sant Jost“. Razen glavnega oltarja, ki je posvečen sv. Joštu, ima še 3 stranske oltarje, posvečene sv. Luciji, Mariji in sv. Juriju. Nove stranske oltarje dobila je cerkev l. 1868. Streha je krita s škodljivci. V zvoniku so 3 lepo vbrani zvonovi. Mali zvon ima v zategnjenih velikih pismenih napis: *Jacobus me fecit*, in je zelo star. Veliki zvon je dobila cerkev l. 1867. Na koru vidi se sledeči skrivnostni napis:

18 Korzvilban 86, katerega tudi tebi dragi čitatelj prepušča v rešitev.

Proti zahodu stoji na griču, kakih 5 minut oddaljeno od sv. Jošta, mala stara in zapuščena cerkvica, ki je posvečena sv. Gervaziju in Protaziju. Zidana je jako priprosto in ima lesen strop. Poč cesarjem Jožefom je bila zaprta ter

se je nekaj časa rabila za ovčnjak. Pozneje so jo zopet popravili. L. 1861. se cerkvea radi pomanjkanja potrebne oprave zopet ni več rabila za cerkvene namene. To je tamošnje občino pripravilo, da jo je zopet restavrirala. Gornjegraški dekan Jože Florjantič je cerkveo 19. junija l. 1868. blagoslovil. Vendar je cerkvea zelo mokrotna, tako da hoče vsa oprava v njej strohniti.

Pri mežnarju sva si nekoliko odpočila, okrepčajoča se z jelom in pilom. Tu sva občudovala povsem izvrstno kuhinjo in snago, katera se tamkaj nahaja. To je pač dokaz, da ima omenjena hiša vrlo in pridno gospodinjo.

Od mežnarja imas lep razgled. Pred teboj leži trg Vransko s svojo lepo okolico, tam se dvigajo ti vže znane gore, v daljavi ugledaš Čemšenik in Sveto planino na Kranjskem.

Ker je bila baš sobota, pometali in snažili ste domači deklici — dve gorski krasotici — okoli hiše in bleva, popevajoči mične narodne pesmi.

* * *

Z nekakim zadoščenjem zapustila sva srečne šentjoške prebivalce ter korakala po vrhu do Lipe navzdol, kjer je gorski prehod mej Dobrovljem in Pretkoco.*) Tukaj vodi pot iz Vranske v Zgornjo savinjsko dolino. V eni uri hoda dospes od Lipe do Šmartna, kjer biva daleč okrog znani in gostoljubni župnik g. Rodosek. Prijazno vsprejeta prebila sva več ur v njegovi ljubeznjivi družbi. Pozno v noč še le zapustila sva gostoljubno zavetje, podavši se vsak na svoj dom.

—

Občni zbor „Narodne šole“ v Ljubljani,

dné 2. septembra 1889.

Okolu tri četrt na poldan otvori zborovanje „Narodne šole“ nje predsednik g. Stegnar Feliks. Pozdravi obilno zbrane ude ter pravi, da s svojo navzočnostjo svedočijo, da se zanimajo za delovanje „Narodne šole“ in za šolstvo sploh, kar je osobito za g. učitelje najlepše priporočilo. Dalje meni, da je poleg duhovskega stanu najvažnejši učiteljski stan za omiko in vzgojo. Zato naj se v dobrem značaju strinja vse učiteljstvo! V svojem 17letnem delovanju je „Narodna šola“ mnogo dobrega za šolstvo sploh storila, dasiravno se odbor noče s tem ponášati pred svetom.

Da je odboru bilo možno za prospeh slovenskega šolstva tako blagonosno delovati, zahvaliti se je požrtvovalnosti častitih društvenikov in dobrotnikov. Vsem hvala in slava!

Da se je pa odboru posrečilo delovati v tem zmislu, se je pa nam v prvi vrsti zahvaliti dobrotljivosti in milosti presvitelega cesarja. Zato pozivam, da zakličete trikratni „Slava“ našemu premilemu cesarju Franu Josipu! (Trikratni slavaklici.)

Na to poroča o društvenem delovanju tajnik g. Ivan Govekar nastopno:

Slavno društvo! Pri občnem zboru dné 5. oktobra predlanskega leta je bil soglasno voljen stari odbor in ko se je konstituiral, izročilo se je upravnistvo tudi prejšnjim funkcionarjem, vsled tega je bil odbor tako-le sestavljen: Gg. Stegnar Feliks, načelnik; Žamer Andrej, namestnik; Močnik Matej, blagajnik; Govekar Fr., tajnik; Funtek Anton, Podkrajšek Henrik, Praprotnik A., Praprotnik France, Tomšič Ivan, odborniki.

Izmej teh je 7 Ljubljanskih, 2 pa sta vnanja odbornika. Po pravilih (§ 9. a) mora vsaj 6 odbornikov v Ljubljani bivati.

*) Na generalštabni karti zabeležena je Pretkoca kot Pretkoža vrh.

Tudi za pretečeno XVII. društveno leto ostal je odbor nespremenjen, ker radi slavnostnega koncerta na čast 40letnice presvitlega cesarja ni preostajalo časa, da bi se bila vršila glavna redna skupščina, dasi je bil odbor pripravljen društveni račun predložiti in o svojem delovanju poročati. Odborovo poročilo sega torej nazaj v leto 1888. in 1889. zato mi je dolžnost, da važnejše zadeve „Narodne šole“ spojm — kolikor je to možno — v skupno izvestje in narišem v kratkih potezih odborovo delovanje za dveletno dobo.

Odborovih sej, razun one dne 6. junija 1888, o kateri je prinesel „Učiteljski Tovariš“ obširneje poročilo in pri kateri se je določilo, da se v proslavo 40letnice Njega velečastva obdaruje 30 ljudskih šol z ruskim računalom, s pripravo za pojsovanje drobcev in z zbirko stereometričnih teles, ni bilo sklicanih. Niti uloge in prošnje društvnikov, niti običajna opravila utemeljena v pravih niti rešitve mnogoterih zahtev in naročil niso dali povoda, sklicevati odbora v posvetovanje.

Delavnost odbora raztezala se je zgolj na naročevanje in kupovanje šolskega blaga, vknjiženje dohodkov in stroškov ter razpošiljanje raznih učil, poleg tega je bilo tudi precej dopisovanja in nekoliko ulog za podelitev podpor v društvene namene. Ta opravila pripadajo največ funkcionarjem, ki so storili, kar je bilo v njihovi moči, da so zadovoljili častite društvnike.

Opravila je največ v prvem četrtletju. Tu prihaja „Narodni šoli“ skoro vsak dan kako naročilo, katero je treba radi nujnosti navažno takoj rešiti. Pri takih okoliščinah tudi z najboljšo voljo načelnštva skoro ni mogoče, gospodov odbornikov k seji sklicevati, kar bi se moralo teden za tednom zgoditi. Rešitev tekočih opravil izročena je torej opravištvu, ki je vkljbu vztrajnosti in požrtvovalnosti mnogokrat v zadregi častitim društvnikom ustreči, osobito kadar gre za obilnejša vračila in podpore, društvena zaloga pa začenja pojemati in blagajnica hirati na — sušici.

Da se slavni zbor uveri rečenega, bodi še povedano, da je bilo od oktobra do januarja 1888 postreženih 83 članov, in v isti dobi pretečenega društvenega leta ravno toliko. Proti koncu šol. leta upravni odborniki večinoma počivajo z malimi presledki.

Umestno se mi zdi tu opomniti, da bi bilo odboru jako olajšano delovanje, ko bi gg. društvniki ob koncu šolskega leta ali vsaj za časa počitnic samo naznanili z dopisnico količino blaga, katero mislijo od „Narodne šole“ naročiti. Posebno bi bil ta ozir do odbora priporočati onim, ki skoro vso zalogo za svojo šolo zajemajo pri „Nar. šoli“ in sicer danes nekaj, jutri nekaj. Taka večkrat ponavljajoča se naročila obtežujejo poslovanje prav znatno. V tej zadevi je odbor že večkrat svoje mnenje objavil, vendar je primoran to tudi danes ponavljati, da se nedostatki kolikor mogoče odpravijo. Sploh pa se odbor sklicuje na poročilo o odborovi seji, dne 6. junija 1888., ki je natisnjeno v „Učiteljskem Tovarišu“ štev. 12, z leta 1888., stran 191. Kar je bilo takrat rečeno v prosep našega društva, to velja večinoma še sedaj.

Dobrotnikov je omenil že gosp. prvomestnik, vendar naj dopolnim še nekoliko to skromno, a važno točko v področju „Narodne šole“.

Kakor prejšna leta, tudi pretečeni dve društveni dobi naklonil je visokorodni gospod dr. vitez Fran Močnik, umirovljen c. kr. dež. šolski nadzornik v Gradu, „Narodni šoli“ svojo znatno podporo, ki je zanjo ne samo velike materialne, marveč še večje moralne vrednosti. Njegova blagovoljna darila so za društvo takorekoč priznanja plemenitemu namenu, kojega si je „Narodna šola“ zapisala na svoj prapor. To priznanje je gotovo tehtno, ker prihaja od visokega dostojanstvenika, toli zasluženega za avstrijsko in osobito za šolstvo naše ožje domovine. — Slava torej našemu častnemu članu! Bog ga ohrani še mnogo let!

Drugega za društvo zaslužnega gospoda in stalnega podpiratelja — žal — pa nam je nemila smrt ugrabila. Nad njegovo gomilo žalovati imamo vsi učiteji

povoda dovolj, posebno starejši smo v preblagem ranjkem zgubili vrlega zagovornika in dobrotnika; — sploh pa je bil poznavatelj našega šolstva „in optima forma“. Kakor druga narodna društva podpiral je tudi „Narodno šolo“ do lanskega leta, ne da bi hotel kedaj imenovan biti. — Ohranimo hvaležen spomin preblagemu ranjkemu, g. Ivanu Hozhewarju!

Z veseljem moremo konstatovati, da tudi vis. častita duhovščina kaže svoje zanimanje za društvo. Mej podporniki je več gospodov, ki skoro redoma uplačujejo svoje doneske z namenom, da se podari potem kaj učnega blaga šolam njihove župnije. Tak prijatelj šole in našega društva je bil tudi ranjki gospod Matej Koder, župnik na Slapu, ki je sploh navdušeno podpiral vsako koristno podjetje mej Slovenci.

Društvena zahvala gre tudi gospodom Grubbauer-ju, Giontini-ju in Gerber-ju. Prvi je poslal obe leti po več tisoč zvezkov v dar; to darilo gratis-zvezkov bi se jako povečalo, ako bi se njegove pisanke vpeljale po vsej deželi, kakor na primer na Koroškem. Tako vsaj obeta v svojem okolniku na vse ljudske šole na Kranjskem. — Druga darovateljica sta po več 100 pisank starejše izdaje izporočila „Narodni šoli“. Vsa ta darila so se razposlala ljudskim šolam. — Hvala dobrotnikom!!

„Sl. Nar“. (Dalje prih.)

Dopisi.

Iz Rečice. Dne 29. avgusta t. l. vršila se je v Gornjem gradu uradna učiteljska konferenca, ki se je toli slovesno in sijajno obnesla kakor izvestno redkokje. Ko se je zbralo okrajno učiteljstvo in mnogo gostov v lepo in okusno nakinčeni šolski sobi, otvoril ob 9.1/2 uri gospod prvosednik, e. kr. nadzornik J. Trobej, zborovanje, omenja, da se je šolstvo v obče proti lanskemu letu precej povzdignilo, se spominja potem prebritkega udara osode, ki je s smrtjo Nj. Visokosti cesarjeviča Rudolfa zadel našega preblagega vladarja in vso monarhijo. Naštevši plemenite lastnosti rajnega careviča povdarja osobito njegovo jednako ljubezen do vseh avstrijskih narodov, ki se kaže v velikanskem po njem ustanovljenem delu „Oesterreich-Ungarn in Wort und Bild“ in konča svoj govor s trikratnim „Živio“ na pokrovitelja šolstva Nj. Vel. presvitlega cesarja.

Ko je g. prvosednik imenoval g. M. Červ-a svojim namestnikom, predstavi in pozdravi došle goste, z veseljem trdeč, da toliko odličnih mož sigurno ni počastilo še nobene konferencie. Kot gosti bili so navzoči: g. dr. Fr. Vovšek, e. kr. sodnik; g. Schwarzenberg, e. kr. notar; g. J. Fitz, e. kr. profesor iz Celja; g. A. Rodošek, župnik iz Šmartna in g. Fr. Časl, oba člana okr. šolsk. sveta; g. M. Kranjc, župan v Gornjemgradu; g. Šarp, načelnik kr. šol. sveta v Gornjemgradu; g. Arzenšek, kaplan gornjegraški; g. A. Trobej, učitelj iz Št. Ila in g. Kotnik, jurist iz Velenja.

Zapisnikarjem izvolita se vzklikom gg. Zmrzlikar in Fišer. Potem predlaga g. J. Kele razširjatev dnevnega reda v tem, da g. prvosednik oficijalno vzame slovo od g. nadučitelja M. Červ-a, ki stopi kmalu v pokoj. Tej želji pritrdijo vsi navzoči.

Izvestja gospoda nadzornika bila so zelo zanimiva in poučljiva. Najprej govori g. prvosednik zelo obširno in jedrnato o vzgojni nalogi ljudske šole, ki je odvisna od 3 uvetov. Prvič je potrebno dobro šolsko strahovanje, (navede osnovna pravila), s katerimi se doseže dobra disciplina; drugič naj učitelj brzda svoje afekte in tretjič naj se ozira na individualnost učencev. Ko je govoril o šolskih poslopih, o snagi in o potrebnih lastnostih učiteljevih, razklada natančno, kako se imajo poučevati posamezni predmeti, vmes pa povsod vplete svoje opazke, nabrane pri nadzorovanju šol. Izvrsten govor bil je takorekoč kratek izvleček cele didaktike, kateremu so navzoči sledili z največjo pozornostjo in vidnim zanimanjem.

Po prečitaniu vseh izišlih važnejših ukazov bilo je razpravljanje konferenčnih vprašanj na vrsti. O prvi temi: „Kako vpliva temperament, starost in spol na razvoj učencevih moči in opazovanja o značajih učencev“ govori gospod M. Spende (nemško). Referat bil je zelo obširen, dobro sestavljen in nam je zlasti ugajal tam, kjer je podal črtice o nekaterih učencih gornjegraške šole. Stavljene teze bile so enoglasno vsprejete.

Drugo vprašanje: „Prva stopnja čitanja in pisanja“ (metodično) reševala sta g. Lorber in g. Fišer. Prvi nam je v lepi naši besedi razpravljal, kako poučuje navedena predmeta po analitično-sintetični metodi, dočim nam je drugi govornik (nemški) razkladal učno postopanje po metodi pisanja in čitanja (Schreiblesemethode). Oba poročevalca sta temeljito razmotrivala svoje prašanje, vsak po svoji metodi. Po živahni debati bile so na prvosednikov predlog vsprejete vse teze obeh referentov.

Tretje vprašanje prevzel je g. M. Dedič ter nam (nemški) razložil: „Porabo šolskega vrta kot učno in vzgojno sredstvo“.

Izkaz o stanju in porabi okr. knjižnice podal je g. Červ, omenivši, da šteje knjižnica 121 knjig, od katerih je bilo leta 1888/9 28 izposojenih. — Volitev knjižničnega in stalnega konferenčnega odbora imelo je nastopni rezultat: g. M. Spende (načelnik), g. M. Dedič (namestnik), gg. Fišer in Kele, odbornika.

Pred sklepom konferencije se je g. prvosednik oficijalno poslovil od gosp. nadučitelja M. Červ-a, ki je 56 let — ogromno število — učiteljeval in samó v Gornjemgradu služboval nad 40 let. Vzgojil je mnogo odličnih mož, ki zavzemajo častna mesta v raznih stanovih, ter podučeval dve generaciji. V ganljivih in v srce segajočih besedah omenil je govornik zaslužno delovanje, katero je sam presviti cesar priznal, podelivši mu zlati križec, omenil, kako ga vse spoštuje in časti, čemur je najlepši dokaz današnje zborovanje, h kateremu so prišli razni dostojanstveniki kot zastopniki raznih korporacij, obilo število sodrugov, mej njimi 4 učitelji — učenci njegovi. Izraženi želji, da bi še mnogo let krepek, zdrav in zadovoljen vžival zaslužno pokojnino, pridruže se vsi navzoči, zaklicavši krepki „Živio“. Dal mu Bog! Krasne besede ganile so vse globoko, osivelemu starčeku pa izvabile nebrojno solzá, da od neprestanega ihtenja ni mogel govoriti. Redki slučaji, kakoršnih ne najdeš lekho pri drugi konferenciji, bili so tú združeni: poslavljali smo se od staroste štajerskih učiteljev, slovo pa — mojstersko delo retorike — govoril mu je učenec njegov — in nadzornik njegov.

Ko je g. prvosednik vsem izrekel svojo zahvalo in naznanil, kako dolgo imajo posamezne šole po okužnih boleznih zamujeni poduk nadomestiti, oglašali se k besedi g. Kele ter g. prvosedniku izreče za spretno in taktno vodstvo zborovanja najtoplejšo zahvalo. Ob 1. uri bila je konferencija zaključena.

S tem je bilo resno delo, učiteljevemu napredku namenjeno, rešeno. V gostilni g. Mikuš-a pa se je nadaljeval vesel in šaljiv del. Nad 30 oseb vdeležilo se je sijajnega banketa. Izvrstna kuhinja in z dobrim vinom založena klet utešili ste za primerno ceno (kuvert 1 gld. 20 kr.) mrmrajoči želodec, dobra ciganska godba razvedrila je srce — in praznila mošnjé.

V lepi slogi in kolegijalnosti pomenkovali in veselili smo se do večera skupno, imajoči v naši sredini ljubeznjivega in ljubljenega nadzornika, starosta g. Červ-a in druge odlične goste. Od mnogih napitnic, omenim naj, da je gosp. nadzornik napil presvitlemu cesarju, gosp. Červ-u, zastopnikoma okr. šol. sveta (g. Rodošek in g. Časl), županu g. M. Kranjc-u in načelniku kr. šol. sveta g. Šarp-u, navzočemu duhovništvu, došlim gostom in vsemu učiteljstvu; — g. M. Dedič velespoštovanemu g. nadzorniku J. Trobej-u in c. kr. okr. glavarju; g. J. Kele složnosti in kolegijalnosti učiteljstva; — g. A. Žager okr. šol. svetu in g. nadzorniku; itd.

Sijajno zborovanje in živahna zabava ostanete gotovo vsakemu vdeležencu v najlepšem spominu.

Fran Kocbek.

Iz Šmarja pri Jelšah. Šmarijsko-Rogatsko učiteljsko društvo je zborovalo dne 1. avg. t. l. v Šmarju. Vdeležitev je bila mnogobrojna; kajti izostala sta samo dva tovariša našega okraja, a kot gosta sta bila pričujoča učiteljska pripravnika gg. Pučelik in Lesjak.

Gosp. predsednik Blenk pozdravi ude in goste srčnim pozdravom izražujoč svojo radost nad kolegialno vdeležbo ter preide k dnevnemu redu: 1. Prečita in odobri se zapisnik zadnjega zborovanja na Podplatu. 2. Prečita se dopis nekega uda iz Rogatskega okraja. 3. Preide se k „Gabršček-ovim predlogom“, objavljenim v 11. št. „Popotnik“-ovej l. 1889. Po živahnej debati in vsestranskem pretresovanju so se vsprejeli oziroma predrugačili sledeči predlogi: Predlog *sub* 1 *a* in *b* izvzemši pasus v oklepajih. Predlog *sub* 2 neizpremenjen. Predlog *sub* 3 pa se je izpremenil tako: službena doba za popolno pokojnino naj traja 30 let. Predlog *sub* 4 se vsprejme le v odstavku *a*; odstavki *b*, *c*, *d*, *e*, *f* in *g* se povsem izpusté, ker smo na Štajerskem gledé pokojnine učiteljskih vdov in sirot mnogo na boljsem, nego imenovani odstavki priporočajo. Predlog 5 in sicer *A* in *B* se vsprejme neizpremenjen, predlog 6 pa se povsem izpusti. Ti sklepi se objavijo direktoriju „Zaveze“. Prihodnje zborovanje se določi na 1. okt. t. l. ob 11. uri v Šmarju.

R. K.

Novice in razne stvari.

[Naučno ministerstvo] hoče osnovati učni stolici za antropologijo in etnografijo na vseučiliščih na Dunaju in v Pragi. Vprašalo je že v tej zadevi akademični senat Dunajskega vseučilišča za njegovo mnenje.

[Minister Gauč] pojde baje še ta mesec v Krakovo, da si ugleda tamšnje učne zavode. Pred vsem se minister zanima za to, s kakim vspehom se goji nemščina v Galiciji. Poljski listi priporočajo društvu srednješolskih učiteljev, da bi izročilo ministru spomenico, da se osnuje četrta gimnazija v Krakovem.

[Nov šolski časopis] Meseca julija t. l. začel je izhajati v Levovu pedag. četrinajstdnevnik „Učitelj organ ruskohe tovaristva pedagogičneho“, katerega urejuje Jan Čapelski. Pisan v muloruskem jeziku, izhajati je počel namesto poprejšne „Školna časopis“ za ceno 3 glđ. na leto. Želimo mu dokaj vspeha.

[Statistika šolstva v Črni gori.] Po šematizmu v črnogorskem koledarju „Grlici“ je v Črni gori 53 ljudskih šol s 74 učitelji. Od teh je 43 moških, 4 ženske in 6 privatnih šol. Razen osnovnih šol je v Cetinju še: bogoslovsko - učiteljska šola s 6 profesorji; gimnazij z 8 profesorji in ženski institut s 13 učiteljicami in 4 profesorji. Nadzornik vseh šol je Gjuro Popović.

[Delarne na vseučilišču.] Koliko važnost in kolik obseg ima poduk v rokodelskem delu v Švediji, dokaže nam najsijajneje velika delarna na vseučilišču v Upsali, v kateri delajo dijaki od jutra do noči. V prošlem polletju delalo je v njej 568 slušateljev vseučiliščnih!

[Proti kađenju tobaka.] Severo-amerikanska država Connecticut sklenila je zakon, po katerem je otrokom, manje nego 16 let starim, pod denarno kaznijo prepovedano kaditi tobak; isto takó tudi vsakdo, ki otroku mlajšemu od 16 let h kađenju pomaga, zapade kazni. — Kaj takega bi bilo dobro tudi v Avstriji!

[Vseslovanski koledar] izda za bodoče leto petrogradsko slovansko blagotvorniteljno društvo. Koledarske rubrike bodo sestavljene za vse Slovane.

[Prvo popolno vseučilišče] na Balkanu bo brezidvomno v kratkem v Belemgradu, kjer se nahajajo vže fakultete pravniška, filozofična in bogoslovska. Za dopolnitev vseučilišča daroval je Srb D. Lazič 100.000 dinarov.

[Konec gluhote.] Ruski časopisi pišejo: Dijak fizično-matematične fakultete na harkovskem vseučilišču, Lev Skliar, iznašel je audifon, s pomočjo katerega vsak gluhec, da tudi gluhonemež zamore jasno slišati godbo, razgovor in vse druge glasove. Gluhonemež, kateremu so oskrbeli audifon, mogel je slišati vse godbene glasove in besede, ki so bile izgovorjene šepetaje. Stroj obstoji iz pasu, ki predstavlja električni element iz pletenice predstavljajoče mikrofoni, kateri služi v to, da glasove zajame in iz dveh malih mikrofonom, katera se polagata v ušesno votlino. Stroj je kaj ličen ter se zamore ugodno nositi pod obleko. Iznajdenik poslal je stroj v Berlin profesorju Arnold-u, vodju berlinskega zavoda za gluhoneme, da tam presodijo njegovo vrednost. „Velehr“.

[Stanje prosvete v Evropi.] Splošna statistika podaja nam kaj zanimive podrobnosti o stanju prosvete glavnih narodnostij evropskih. Tako n. pr. blizu 80% prebivalstva treh narodov slovanskih: Rusije, Rumunije in Srbije ne zna niti čitati, niti pisati; podobno stoji stvar v Španiji, kjer iznaša število brezgramotnih 63%, v Italiji 48%, v Ogrskeji 43%, v Avstriji 39%, v Irskeji 21%, v Franciji in Belgiji le okolo 15%, v Angliji 13%, v Nizozemskeji 10%, v Škociji 7%, v Šviciji pak le samo 2½% in samo 1% v Švediji, Danskeji in zedinjenih državah nemškega cesarstva.

[Knjižnica prestolonaslednika Rudolfa], o katerej še doslej ni določeno, kaj se ima z njo zgoditi, šteje 2459 zvezkov in 170 map. Kaj častno mesto zavzemajo v njej prirodne vede, med njimi Darwin v popolnej izdaji.

NATEČAJI.

Št. 954.

Podučiteljsko mesto.

Na dvorazredni ljudski šoli v Razvanju v IV. plačilnem razredu in s prostim stanovanjem je definitivno podučiteljsko mesto izpraznjeno.

Prosilci naj svoje prošnje po predpisani poti do 30. dne meseca septembra t. l. krajnemu šolskemu svetu v Razvanju pošljejo.

Okr. šolski svet v Mariboru, dné 23. avgusta 1889.

Predsednik: *Hein s. r.*

Podučiteljsko mesto.

V šolskem okraju Mahrenberškem se na dvorazredni ljudski šoli na Remšniku umešča početkom zimsk. teč. poduč. mesto z dohodki III. plač. razreda in prostim stanovanjem.

Prosilci in prosilke naj svoje redno podprte prošnje predpisanim putem vložijo do 28. dne meseca septembra t. l. pri krajnem šolskem svetu na Remšniku.

Znanje slovenskega jezika je potrebno.

Okr. šolski svet v Mahrenbergu, dné 24. avgusta 1889.

Predsednik: *Finetti s. r.*

Vabilo na naročbo.

Slovenskim rodoljubom naznanjam tem potom, da bom v kratkem izdal knjigo:

Slovensko petje v preteklih dobah.

II. del te knjige bo obsegal životopise in slike umrlih slovenskih skladateljev. Da vem, v koliko iztisih mi je založiti knjigo, vabim torej slov. rodoljube, posebno pevece, na naročbo (po „dopisnicah“).

Pošta: Sv. Miklavž pri Ormožu, Štajersko.

Fran Rakuša, nadučitelj.